

Životné jubileá

RNDr. Eva Sitášová, PhD. oslavuje 65 rokov

Múzejníčka Eva Sitášová, rodáčka z Košíc navštevovala základnú školu v mieste svojho rodiska. Po absolvovaní stredoškolských štúdií na Gymnázium na Kováčskej v Košiciach, nastúpila na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Pavla J. Šafárika v Košiciach, kde obhájením práce na tému „*Variabilita obsahu terpénov v koreňoch rumančeka pravého (Matricaria chamomilla L.)*“ získala v odbore všeobecná biológia v roku 1981 titul RNDr. V rokoch 1979 – 1983 pôsobila ako odborný asistent na Katedre fyziológie rastlín PF UPJŠ. Od roku 1983 prešla do Východoslovenského múzea, kde začínala ako lektor v prírodovednom oddelení. Neskôr postúpila na post odborného pracovníka – botanika prírodovedného odboru a kustóda botanických zbierok a v roku 1990 sa stala vedúcou prírodovedného oddelenia Východoslovenského múzea. V roku 2001 získala Dr. Sitášová vedecko akademický titul PhD. vo vednom odbore banská geológia a geologický prieskum na Fakulte BERG TU v Košiciach za prácu zameranú na vplyv banskej činnosti na vegetáciu hald a ich okolia v Slanských vrchoch.

Odborný záujem zamerala Dr. Sitášová na liečivé druhy rastlín. S nimi sú spojené väčšie, ale aj i menšie komorné výstavy, propagácia ich zberu a využitia. S narastajúcou devastáciou krajiny (v územnej pôsobnosti je to najmä ťažba rúd a dreva) je spojená druhá oblasť jej prednostného záujmu a to monitoring a inventarizačný prieskum lokalít v otvorenej krajine Slovenského krasu, stredného Pohornádia, Slanských vrchov a Východoslovenskej nížiny zameraný na zaznamenanie výskytov vzácných a ohrozených druhov rastlín. V tomto smere má viacero prvnálezov z doteraz nepreskúmaných častí Bodvianskej pahorkatiny v pohraničí s Maďarskom. V poslednom období hnacím motorom jej odbornej činnosti je boj proti šíreniu invázných druhov rastlín a osвета verejnosti pred nástrahami ich výskytu. V tejto oblasti patrí k uznávaným a vyhľadávaným priekopníkom a odborníkom na Slovensku. Jej činnosť je rovnomerne rozdelená do všetkých oblastí muzeálnej práce. Je spoluautorkou stálej prírodovednej expozície Príroda Karpát a ďalších výstav, ktorých počet presahuje za obdobie je pôsobenia v múzeu číslo 26. Spomeniem aspoň výstavy Chránené rastliny východného Slovenska (1989), Príroda pre zdravie (1990), Neželaní vtrrelci – invázne rastliny okolo nás (2005), Od babičky na boľáčky (2012) a spoluautorské výstavy Slovensko, prírodný klenot v srdci Európy (2000), Príroda Slanských vrchov (2002), Bodvianska pahorkatina – klenoty pohraničia (2005), Príroda v detailoch – detaily v prírode (2008), Sex v tráve (2009), Klenoty z prírodovedných zbierok Východoslovenského múzea (2011), Krásy krasu (2014).

Výsledky svojej odbornej činnosti publikovala samostatne alebo v spoluautorstve vo viac ako 80 článkoch. Vypracovala desiatky rukopisných správ z výskumu, ktoré sú archivované v múzeu. Poznatky z výskumu a skúsenosti z muzeálnej činnosti prezentovala na rôznych seminároch, konferenciách i na XVII. Svetovom botanickom kongrese vo Viedni (2005). Vyniká aj ako fotografka prírody. Jej fotografie sa stali súčasťou viacerých výstav, propagačných materiálov a publikácií o prírode. Bola vedúcou riešiteľského kolektívu pracovníkov múzea v štyroch cezhraničných projektoch s partnermi v Maďarsku a spoluriešiteľkou v ďalších menších projektoch republikového či regionálneho charakteru.

Je autorkou scenára a odborným poradcom k 22 dielnemu televíznemu cyklu krátkych prírodovedných dokumentárnych filmov Slovenskej televízie pod názvom „Stromy, kry a rastliny Slovenska“. Ako spoluautorka napísala tiež kapitoly o biote v knihách Mestské lesy Košice,

a obecných, resp. mestských knihách o Gelnici, Michalovciach, Margecanoch či Dvorníkoch-Včelároch, kde sú okrem originálnych textov aj mnohé jej fotografie, či už prírody alebo prírodných zaujímavostí a hlavne rastlín.

Za úspešnú spoluprácu pri riešení cezhraničných projektov s Národným parkom Aggtelek jej minister životného prostredia Maďarskej republiky udelil cenu PRONATURA. Za aktivity v boji proti šíreniu invázných rastlín a ochranu prírody jej ÚV SZOPK udelilo pamätnú medailu. Osvetové pôsobenie a prezentáciu aktivít proti šíreniu invázných rastlín a muzeálnu prírodovednú činnosť ocenil primátor mesta Košice pamätnou plakietou pri príležitosti životného jubilea ako aj Cenou primátora.

Okrem dlhoročného členstva v Slovenskej botanickej spoločnosti, je tiež členkou Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPK), členkou dobrovoľnej Stráže prírody, členkou redakčnej rady zborníka *Natura Carpatica* a vykonáva aj poradenskú činnosť pre Slovenskú agentúru životného prostredia a Obvodný úrad životného prostredia. Aktívne sa tiež zúčastňuje Východoslovenských táborov ochrancov prírody – TOP.

Milá Evka, k milému jubileu ti kolegovia z Katedry botaniky prajú veľa elánu do ďalšej práce a ešte mnoho zaujímavých botanických nálezov.

MATEJ DUDÁŠ

Prof. RNDr. Martin Bačkor, DrSc. oslavuje päťdesiatku

Martin strávil svoje detstvo v obci Harmanec, kde vyrastal, a v neďalekej obci Špania Dolina, odkiaľ pochádzali jeho otec a starý otec. Voľné chvíle teda prežil najmä potulkami po Veľkej Fatre a Starohorských vrchoch. Už ako mladý chlapec sa venoval aj zberu húb so svojim otcom, ktorý bol nadšený amatérsky mykológ. Nedotknutá príroda v kontraste s monumentálnymi haldami po ťažbe medi a vychádzky s otcom do prírody podnietili u Martina nadšenie nielen pre huby, ale aj pre lišajníky, vyššie rastliny, ako aj živú prírodu vo všeobecnosti.

Základnú školu navštevoval v dedinskej škole v obci Harmanec, druhý stupeň už v Banskej Bystrici (ZŠ na Bakossovej ulici). Strednú školu absolvoval na Gymnáziu Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici (maturoval v roku 1988). Po stredoškolských štúdiách smerovali jeho kroky na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, kde ukončil štúdium „Všeobecnej biológie“ v roku 1994. Jeho diplomová práca sa venovala účinku sekundárnych metabolitov lišajníkov na vodivosť umelých biologických membrán. Na Katedre fyziológie rastlín PriF UK v Bratislave ukončil aj svoje doktorandské štúdium (1999). Po úspešnom obhájení dizertačnej práce na tému „Fyziologické štúdium lišajníkov a ich symbiontov“ získal titul „Philosophiae Doctor“.

Po štúdiách pôsobil ako odborný asistent na Katedre botaniky, Prírodovedeckej fakulty Univerzity Pavla J. Šafárika v Košiciach. V rokoch 2001-2003 pracoval ako hosťujúci vedec na „University of Western Ontario“, na Katedre biológie v meste London, v provincii Ontario v Kanade. Od roku 2003 až podnes pôsobí na Katedre botaniky PF UPJŠ v Košiciach. Pôsobením na našej pomerne malej katedre, sa Martin usilovnou a sústavnou prácou etabloval najmä ako úspešný vedec s významnou publikačnou aktivitou a citačným ohlasom, za čo mu boli udelené v minulosti 2x Ceny dekana PF UPJŠ za Vedecko-výskumnú činnosť a 2x Ceny rektora UPJŠ. Postupne tiež získal viaceré akademické a pedagogické tituly, a to docent (2004), profesor (2012) a DrSc. (2013). V súčasnosti je zároveň aj vedúcim Katedry botaniky PF UPJŠ. Okrem vedenia

katedry sa aktívne venuje výučbe predmetov *Botanika I* (Systematika nižších rastlín), *Ekológia rastlín*, *Seminár dejiny biológie* a *Biológia rastlinných symbióz*, kde aplikuje aktuálne vedecké poznatky z jeho vedeckej práce. Aktívne sa podieľa aj na organizovaní terénnych exkurzií z predmetu *Terénne cvičenia z botaniky*, kde vedie lichenologické exkurzie. Prof. Bačkor je garantom magisterského študijného programu „Botanika a fyziológia rastlín“ a doktorandského študijného programu „Fyziológia rastlín“, akreditovaných na PF UPJŠ.

Publikačná činnosť prof. Bačkora je mimoriadne bohatá. Ako hlavný autor napísal učebnicu *Systematika nižších rastlín*, ktorá bola ocenená Slovenským Literárnym Fondom SR a učebnicu *Prehľad dejín biológie, lekárstva a farmácie* (v spoluautorstve so svojou manželkou Miriam). Ako zodpovedný riešiteľ, resp. spoluriešiteľ získal viacero vedeckých projektov v rámci pôsobenia agentúr VEGA, KEGA a APVV. Podieľal sa aj na riešení zahraničných projektov, napr. projektu NSERC v Kanade v rokoch 2001-2003. Výsledky týchto projektov boli zhrnuté do približne stovky vedeckých prác, ktoré publikoval v časopisoch registrovaných v databáze Current Contents na štyroch kontinentoch. Na tieto práce eviduje viac ako 1800 citácií (databázy SCOPUS, alebo WoK, H index = 30). Väčšina publikovaných prác je príspevkom ku štúdiu ekológie, fyziológie a biochémie lišajníkov, resp. symbiotických partnerov, ktoré sa podieľajú na stavbe vegetatívneho tela lišajníkov. Mnohé jeho práce sa venujú problematike účinku ťažkých kovov na vyššie rastliny, riasy, huby a machorasty. Opísal viaceré mechanizmy tolerance rastlín voči ťažkým kovom a objavil niektoré Cu-tolerantné ekotypy fotobiontov lišajníkov. V nemalej miere sa venuje tiež štúdiu biologickej a ekologickej funkcie sekundárnych metabolitov lišajníkov, napr. alelopatickým, antiherbivorným a cytotoxickým účinkom sekundárnych metabolitov lišajníkov, izolácii a kultivácii rias a lišajníkov (najmä ich symbiontov), rastovej analýze, stanoveniu fotosyntetickej a respiračnej aktivity, stanoveniu zloženia sekundárnych metabolitov lišajníkov (TLC, HPLC), elektrónovej mikroskopii (SEM, TEM), použitiu analytických techník SEM-EDX, WDS, ICP-AES (na stanovenie prvkového zloženia rastlín), meraniu fluorescence chlorofylu *a*, biomonitoringu s využitím lišajníkov, štatistickej analýze a vedeckej fotografii.

Popri pedagogickej činnosti sa vždy venoval a venuje (hlavne) nadaným študentom a viedol mnoho rôznych záverečných prác, z ktorých je vhodné uviesť najmä vedenie viac ako 50 diplomových prác, 21 bakalárskych prác, 16 rigorózných prác a 14 prác rozširujúceho štúdia biológie. Ako tuteur sa venoval aj zahraničným študentom z Talianska, Cypru, Ukrajiny, Nórska, Kanady a Indie. Venuje sa aj vedeniu zahraničných študentov v rámci programu Erasmus+.

Pravidelne pôsobí ako oponent dizertačných prác na sesterskom pracovisku UK v Bratislave, Katedre fyziológie rastlín. Podobne ako na UK v Bratislave oponuje dizertačné práce aj na Masarykovej univerzite v Brne (ČR), Mendelovej univerzite v Brne (ČR) a Univerzitách v Parme (Taliansko), resp. v Siene (Taliansko). Venuje sa aj propagácii štúdia na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach, prednášal na viacerých gymnáziách v regióne, alebo pre centrá voľného času. Tiež veľa rokov organizoval úvodné sústredenia študentov biológie PF UPJŠ v Košiciach a pravidelne sa aktívne podieľa na popularizácii vedy v rámci projektu *Noc výskumníkov*.

Uznanie vedeckou komunitou:

- honorárny člen SocietÀ Lichenologica Italiana (od roku 1997)
- výkonný redaktor (2003-2007, neskôr člen redakčnej rady) medzinárodného botanického časopisu „Thaiszia - Journal of Botany“ (v súčasnosti evidovaného v databáze SCOPUS)
- člen redakčnej rady CC časopisu „Plant Growth Regulation“ (od roku 2011-2013)
- Sillingerova cena Slovenskej botanickej spoločnosti (1999)
- Cena Slovenského Literárneho Fondu, sekcie pre vedeckú literatúru a počítačové programy (2000)
- NATO Science Fellowship, NSERC Canada, Department of Biology, University of Western Ontario v Kanade (2001-2003)
- Ocenenie pre mladých vedeckých pracovníkov od prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča (2005)
- cena dekana PF UPJŠ (2005, 2012)
- cena rektora UPJŠ (2008, 2017).

Medzi Martinove záľuby patrí aj zberanie poštových známok, mincí, vyznamenani, kolkov a bankoviek (najmä z obdobia Rakúsko-Uhorskej monarchie). Je majiteľom pomerne bohatej zbierky kníh tzv. literatúry faktu. Má pozitívny vzťah ku cestovaniu. Jeho pracovné cesty a stáže ho zaviedli do Kanady, na Sibír, do Argentíny, Antarktídy (James Ross Island), Arktídy (Špicbergy), do Álp, na Balkán, do Číny či na Saharu. Z týchto ciest publikoval aj množstvo populárno-vedeckých článkov a desiatky jeho pôvodných fotografií boli súčasťou fotografických výstav.

MATEJ DUDÁŠ